

PEST. II. félv.

37. szám.

Szeptember 13. 1866.

Megjelenik e lap minden héten egyszer, esütörtökön. Előfizetési ár: helyben félévre 1 forint 31 kr., egész évre 2 forint 62 kr.; vidékre fél- A pályázatok beiktatásáért tíz soron minden egyszeri közlésért 2 frt., ha többször közöltetik, 1 forint 50 krajczár számítatik.

Vác régi vára.

Vác a régi korban hazánk első városai közé tartozott. Alapítását I. Gejza királynak tulajdonítják. A hagyomány így szól róla: Gejza Salamonon nyert győzelme után, fogadása szerint, itt templomot akart emelni. Midőn alkalmas helyet keresnének, hirtelen szarvas jelent meg előttök lángba borult agancsával, s a Duna

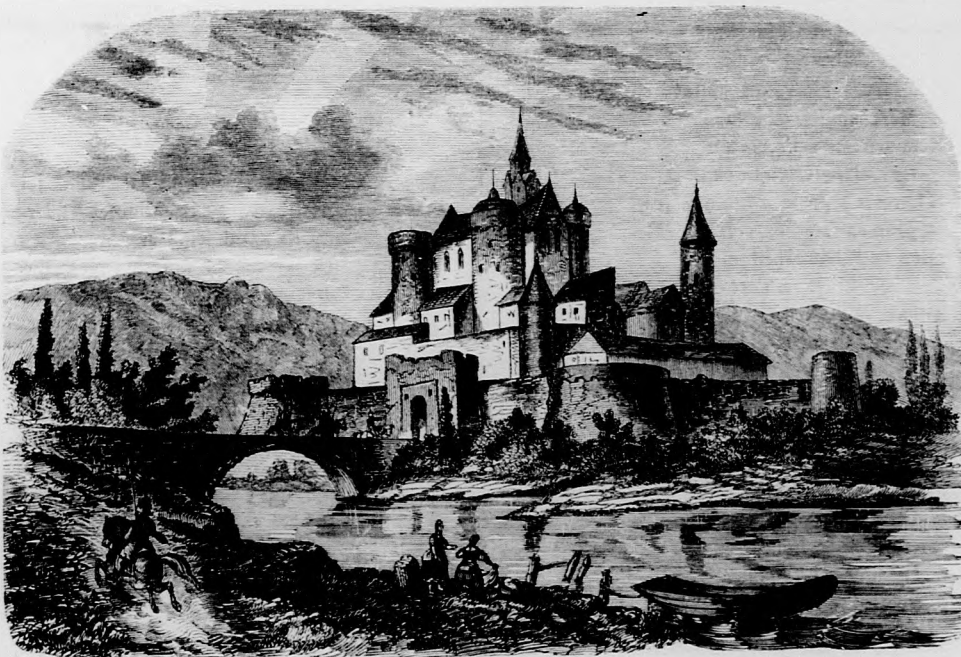
partján megállva, helyéből, noha a király kísérete rányilatkozott, meg nem mozdult. Közlebbérvén, a szarvas a Dunába ugrott s eltűnt. Gejza legott elkezdé építtetni a szent Szűz tiszteletére a templomot e helyen, hol a szarvas állt.

Továbbá megalapítá a püspökséget s az erősített várost, melyet Vácznak

nevezett azon remete neve után, ki egyetlen lakos volt a környéken. Annyi kétségtelen, hogy Vác emelkedését leginkább Gejzának köszönhetni, ki meghagyásához képest az itteni egyházba temettetett el. De valószínűleg már előbb népes helységet képezett, sőt némelyek szerint a váci püspökséget még szent István szerzé. — A virágzó püspöki várost 1241-ben rettenetes csapás

érte. A Magyarországot dúló tatárok virágvasárnapon rohammal bevették romhalmazzá változtatták, a lakosokat s a vidékről a védett helyre menekültek roppant sokaságát kegyetlenül lekonzolták, vagy a felgyújtott egyház tüzebe hányták. A tatárok elvonulta után IV. Béla Vác helyreállításán különös buzgóságot fejtett ki,

új falakkal vévette körül a várat, székesegyházát a királyi és püspöki lakokkal együtt fölépitette. Őt méltán Vác második alapítójának nevezhetni. — Majd három századon át békében maradt a város. Régi fényét lassankint visszanyerte, s szellemi, anyagi jóléte és dícsősége tetőpontjára jutott

Mátyás király idejében, a pompaszerető Báthori Miklós püspöksége alatt, ki diszes építményekkel, nagybecsű kincsekkel gazdagítá, s művészek és tudósok gyűllyévé tette. A nagy emlékeztető Báthori Miklós márványba vágott czimere a váci székesegyházban őriztetik. — A mohácsi vész után Vácra is viszontagságos idő következett. Egy ideig csak Zápolya és Ferdinánd

versengtek birtoka felett, de 1541-ben Török Bálint már török sereggel foglalta vissza Zápolya részére. — 1544-ben aztán megfészkelte magát benne a török. Az ozman uralom alatt gyakran váltakoztak birtokosai. — 1605-ben Boesky István frigyét kötvén Mehemet főbasával a Rákos mezején, Vácot is hűsége alá fogadta; a bécsi békekötésben azonban átadta Rudolfcsászárnak. 1619-ben Bethlen Gábor birta, de csak ismét a török alá esett, kitől 1625-ben Wallenstein erélyes ostrom után megvette, s még ez évben újra visszafoglalta a budai basa, s a székesegyház maradványaiból erősítette

meg a várat. — Végre 1684-ben, 143 évi hanyattatás után szabad lett a város. A vár s az épületek romban feküdtek, erősségei szétszórva hevertek, s alig néhány nyomorult viskó maradt épen a sok viszontagság között. Ily állapotban lelték Balogh Miklós és Kéry János püspökök, s a fönmaradt omladékokból építtetni kezdék. Így egészen új, a régítől eltűnt kisded város keletkezett, mely idő folytán mind többet épült, s lakosainak száma fölszaporodott. Az újabb időben a város legtöbb építményeit és díszítményeit gróf Migazzi Kristóf püspöknek köszöni. (M. K.)

Rö-p-es-z-m-ék.

I.

A kereszt és korona.

Miért áll a kereszt
Felül a koronán?
Mert a ki elvérzett
A magas keresztfán,
Kereszttel győzte le
Koronák hatalmát,
Viselve a fején
Tövíses koronát!

II.

Kakasszó és kereszt.

Szól a kakas, s tüzelőtől
Egy ember szabadba fut,
S keserves könyeket hullat,
Mert büne eszébe jut:
Nem sokára a keresztfán
Egy elvérzett baldokolt,
S kereszt alatt e szó hangzott:
„Biz ez Isten fia volt.”
Isten fia? hát ártatlan,
S így minék a keresztjel?
Annak, hogy ki kakasszót hall,
Büneit ismerje el.

III.

Sírkereszt s imádkozó.

Mit jelent a kereszt
Ott a sírhalomnál?
S egy hölgy imádkozva
Ott miért sirdogál?
A kereszt hitjele
Annak, ki lenn nyugszik:
Ima hit annál, ki
Érte imádkozik.

IV.

Keresztgyűlölködő.

Mért gyűlölköd a keresztet?
Ellenszenved mért oly nagy?

Terjeszd ki a két kezedet,
Tenmagad is keresztet vagy.
Hejh téged is gyűlölhette
Sok roszaságod miatt
Erényes nőd, mint keresztet,
De ő szelíden hallgat.
Oltárkereszt, házi kereszt,
Oh minő nagy különség!
Oltárkeresztben szeretet,
Házi pokol tüze ég!

V.

Hányféle a kereszt?

A kereszt sokféle: házi, arany, kő, fa:
Legterhesebb köztük: házi kereszt sulya.

VI.

Keresztvetés

A keresztvetés hitnek szent jele
Atyát, Fiut, Szentlelket vall vele,
Ki azzal jelöli magát;
De hát mért a fej-, mellre, vállra e
Jelentékenyes szent kereszt jele?
Nagy itt a köd, nem látni át.
Fejre, mert a tya a lét forrása,
Miként eszméknek fej a tárháza,
Atyától származik minden;
Mellre, mert azalatt dobog a szív,
Mely bár úgy szeretne, s volna oly hív,
Mint vala a Finisten.
Vállra, mert vállunk jelzi erőnkét,
S azzal Szentlelkek áld meg bennünket
Egész vándor életünkben.

VII.

De profundis.

A mélységből, itt hol élek,
Kiáltok föl Istenem,
Tehozzád, égi fölélek!
Kérlek, hallgass meg engem.
Ha nézed hamisságimat,
Ki csak a jót szereted,

Mikép nyerhessek irgalmat?
Mint álljak meg előtted?
De van tenállad bocsánat,

Ha nekem van bánatom.
Szent irgalmad reám lebat,
Mit igértél, várhatom.

Orosz Ádám.

Érdemlett büntetés.

Egy napon, midőn egy dunamelléki városban a sétatéren könyvvel kezemben, csendes elmélkedésbe merülve, a padon ültem, lassu léptek zavarák nyugalmamat. Főlemelém szemeimet és egy 50 éves embert pillanték meg, kit egy ifju vezetett. A sétányon megjelenők iránt nem legnagyobb érdeklődéssel viseltetem, s nem egykönnyen szoktak fölvernem csendes szunnyadásom-, vagy mély gondolataimból; de ez nem mindennapi sétáló vala. Valami föltűnő volt lényében, mi első pillanatra magára vonta figyelmemet. Termete nem egykönnyen vala meghatározható, oly rendkívülig görbedten lépdelt. Lecsüggő feje mélyen magába vonult embert, és fájdalmas gyengeséget árult el. Ha lassu, határozatlan járását és a bánatot, mely arcán ült, tekintém, nem volt nehéz azt következtetnem, hogy világtalan, mit eléggé látszott bizonyítani az is, hogy az ifju őt vezeté. Arczkifejezése és öltözéke első pillanatra művészt árult el. Fején nagy asztrakán főveg ült. Testét hosszú kék inkább papi öltöny, mint kabáthoz hasonló fölöltő takarta. Megjelenése sajátságos izgatottságba hozott. A férfiú szépsége, mely egészen rendkívüli vala, nemes vonásai, a bánat, mely arcán ült, lassu, nehézkes léptei, mélabus járása, végre gyengesége, minden, mit első megtekintésre éreztem, vágyat kellett bennem, hogy őt ismerni tanuljam. Nem tudom miért, de valami érzékeny tüneményeket sejdíték a férfiú életén átvonulni, s azonnal mindent elkövettem, hogy czélhoz jussak. Csak sokára ezen első találkozás után sikerült végre élettörténetét megtudni. Meghatóbbnak alig sejtettem volna. Valóban szivrázó vala, az olvasó ítéljen maga.

A férfiú egyike vala kora leghirnevesbb szobrászainak. Épen ekkor végzett be egy csoportozatot. Már-már készen volt e kiténő művével, midőn márványdarabka ugrik szemébe, mely szemfényétől örökre megfosztotta. Képzeltető a szobrász kétségbeesése. — Nemesak szemfényét, hanem életét is elveszté, mert munkásság minden becsületos művész élete. Setét bűtől leverve, arról gondolkodék magában, hogy éltnék, mely neki haszталannak látszék, véget vet. A gondolat, hogy magát kivégzi, szivében csakhamar határozatba ment, s csakugyan egy este el is zárkozott szerencsétlen tervét kiviendő.

Szomorú őszi est vala, melyen a kétségbeesett keblek a természet gyászában borus gondolataik vizhangját keresik és setét terveket koholnak. Tapogatva pisztolya után nyult, melyet balesete előtt néhány nappal vett. Pisztolylyal kezében nagy támlába veté magát, hol hónapok óta magába vonultan oly hosszú órákat élt át, s miután pisztolyai egyikét megtöltötte és asztalára helyezte, játszadozék a fegyverrel, majd csövénél fogta, mintha el akarná hajítani, majd agyánál, mintha maga ellen akarná irányozni. De ez pusztá

gépies mozgás volt. E pillanatban valóban nem tudá mit tesz. Az élet egyensúlyát egyengeté, melyet el akart hagyni. Kinos öntudattal vizsgálta multját. S mi eredménye e váratlan vizsgálatnak? Eszébe jut a sulyos bűn, melynek gondolatánál a vér arczába szökik, a pisztoly kezéből kihull, arczát mindkét kezével eltakarja, mintha látná valaki, s ajkai e szót rebegik: „oh nyomorult!“ Valóban nyomorult, mert több mint pusztá igaztalanság lép ellene vádlól, ő egy nő földi boldogságát dulta föl.

Tizenhét éves koráig szép, gondnélküli, legszebb reményekre jogosító lángelme volt. Egy szegény márványfaragó gyermeke, korán megtanulta a vésüt forgatni és a márványdarabokból, melyeket atyja hazahozott, már ifju éveiben a rajzolás minden alapismereitei nélkül elbájoló alakokat dolgozott ki, melyeket atyja kiigazgatott, hogy a gyermek lángelméjének ösztönt adjon. Tíz éves korában annyi lelkesültséggel és szenvedélylyel üzte művészetét, hogy a gyermekkorral azonos játékot, sőt gyakran az étkezést is föláldozta a szobrászatnak, s nem egészen három év alatt oly előmenetelt tett, hogy a legkitűnőbb műértők, kik a szobrász műhelye előtt elhaladtak és egy elbűvölő kis anygalesoportozatot pillantottak meg, e mesterműzője után nem kis érdeklődéssel kérdezősködtek. Az atya büszkén tudatá, hogy e művész — fia. — D* nagynevű szobrász hivatja a gyermeket és kérdezi mérő tekintettel: „Hallottál-e már valamit D* nevű szobrászról?“ „Ki nem hallott volna korunk legnagyobb művészeréről?“ — „Ismered őt?“ kérdi D*. — „Nem,“ felel a gyermek, „hanem ha megláthatnám, azonnal fölismerném.“ — „Nézz meg engem jól,“ mond a szobrász. — „Őn az!“ fölkiált a fiu, kinek szemében az öröm és bámulat könnyű gyöngyöztek. — „Igen!“ folytatá a művész. „én vagyok az, ki atyádnak ajánlatot tesz, hogy téged jeles szobrászszá képeztessen, ha törekvésed ifju fényes tehetséggel öszhangzik.“ Azután atyjához fordult és kérdezte: „Elfogadja-e ajánlatomat?“ — „Szegény vagyok“, válaszolt az öreg. „én ilyes tanítatás költségét fedezni nem vagyok képes.“ — „Nem kerül költségébe,“ biztatá D*, „s távol ettől, biztosíthatom önt, hogy egy év leforgása előtt önnek támasza leend, nem pedig terhére.“ — Mint D* jósolá, úgy történt. Egy év lefolyta után szépen gyarapítá atyja jövedelmét. A fiu minden nap újabb jeleit adá bámulatos képességének a szobrászatot illetőleg. Tizenhat éves korában előkelő termek nyitlak meg előtte működési térül, melyek egyikében egy kegyalakat állított föl, mely a szerkezet egyszerűsége és a kivitel tisztasága által mesterét a XVI. század művészeivel egy színvonalra állítá.

De a gyermekkor sokkal is nyugalmasabb volt, hogy sem az ifjukor, melybe lépett, jogait parancsoló-

lag ne követelte volna. Az atya sokkal is kevesebbet tudott az életből, hogysem előre láthatta volna a viharokat, melyek művészünk élete láthatárán oly sötéten tornyosultak. Az anya nem élt. Senkinek sem volt tehát joga az ifjunak tanácsot adni vagy szemrehányást tenni, ki gyöngye korában oly kitűnő jeleit adá művészi lángelméjének.

Derült májusi est vala. Műhelyét elhagyva épen lakhelye küszöbét akará átlépni, midőn gyöngéded mélabús dallam mély gondolataiból fölébreszti. Föltekint, s az átelleni ház legfelsőbb emeletén az ablaknál egy 16–17 éves festői nőalakot pillant meg. Negyed-óráig elbűvölve hallgatá az ablak alatt a leány énekét s mindent megtett, hogy magát előtte észrevehetővé tegye. De törekvése sikertelen maradt, akár mivel a nő énekébe volt elmerülve, vagy munkájába, mert kezét bámulandó gyorsasággal látta mozogni. Bármit tett, mára minden törekvése meghiusult — a nő sehogysem akará őt észrevenni. Rendkívüli izgatottsággal tért atyja lakába. Gyorsan étkezett, keveset beszélt, miről is beszéljen: a művészetről? e pillanatban legkevésbé érdekli. Mi élvét nyújtott volna neki ellenében annak, mit épen élvezett? Gyorsan visszavonult szobájába és halkan betette az ajtót, nehogy a bájos madárkát fölzavarja. Csendesesen fölnyitá az ablakot és hallgatózott. Nem volt az ének, mit hallott, vagy ha igen, ugy a legsiralmasabb, melyet valaha hallott: nyomor éneke! Egy öreg nő (kétségtelenül anyja), perel a leánynyal, lomhaságról vádolja, s daczára a leány esedezésének a legsértőbb kifejezésekkel illeti. Egy szó, melyet hallott, bizonynyal a legborzasztóbb, mely létezik, az ifju szobrást borzalommal tölté el.

— Mit fogunk enni? mondá az anya kétségbeesett hangnyomattal.

— Még van egy darabka kenyér a szekrényben, viszonzá a lányka szeliden — én nem éhezem, használja, asszonyom!

— Asszonyom! — a fiatal nő az öreg asszonyomnak nevezi — asszonyom! tehát nem anyja, hála az égnek! A szobrász szíve e titokszerű párbeszéd hallatára igen meg volt illetődve. Szegény vala, de szegénysége gazdagság volt a leány nyomorához mérve. Mit tegyen, hogy a nyomor pillanatában segédkezet nyújtson? A szobába rohanjon és mondja: „Szomszédjok vagyok, hallám a párbeszédet, fogadják tőlem ez alamizsnát!” Nem illő ily tolakodva szolgálatot fölajánlani, ha a legvégsőbb nyomor lenne is. A szűkölködő szíve virágkert, melynek legféléttettebb virága az önéret. Végre talált módot, melylyel sikeresen hathat a szomorú helyzet lehető gyors enyhítésére — Lement a kapushoz és megkérdezte, minő üzletet visznek kérdéses szomszédjai? A kapus felelé, hogy az öregebbik harisnyákat köt, a leány pedig himez. E tudósításnak örülve távozik az ifju szobrász, s elhatározá magában, hogy pár harisnyát rendel meg, hogy ilykép alkalma és joga legyen segélyt nyújthatni szomszédainak. Kopog az ajtón és a jótékony szív szemérmes félénkségét szinlelve lépett be.

— Mivel lehetünk szolgálatára? morgá nyersen az anya.

— Harisnyákat készít szomszédné? kérdi az ifju.

— Megrendelést akar tenni? viszonzá szelidebben az asszony.

— Igen! felelt a szobrász.

— Ugy ne restelje a fáradságot leülni — mondá sietve a nő, mialatt fölkelte és a szobrásznak egy szalmaszékét tolt elő. Az ifju vonakodás nélkül ült le, és egy röpké tekintetet vetett a fiatal nőre. Épen a kenyeret tartá kezében, melylyel anyját kínálta s elpirulva takarta a himzések közé. Ideje volt, hogy elpirult. — Bármi okozta, akár az erőmegfeszítés, akár a gond, akár az élelmiszerek nélkülözése, de szép arcza fehér volt mint a kenyér, melyet kezében tartott, midőn az ifju belépett. Beteges alkatát cziez-öltöny födé, mely daczára kopottságának igen tiszta volt. Barna hajzata sovány vállaira hullott le, mely alól a vékony nyak hófehéren tünt elő. A nélkülözés legszebb és legmeghatóbb megtestesült példányképe, mely csak képzelhető. A szobrász egyidejűleg a művész itész-szemeivel és az ifju szívével tekinté; de az öreg nem sok időt engedett szemléletének.

— Ki rendeli a harisnyákat? kérdé.

— Én, felelt az ifju.

— Értem, viszonzá a nő; de kinek számára?

— A magam számára, felelt az ifju.

— Hogyan, ön számára? kiált a zsémbes nő, mialatt ismét komor redőkbe vonta homlokát.

— Én nem szoktam férfiak számára készíteni harisnyát.

— A manót! morgott magában a szobrász, ugy nagy bakot lőttem. De oly gyorsan összeszedte magát, hogy zavarát a nő nem is veheté észre.

— Midőn azt mondom, számomra, nem kell betűszerint venni; egy ismerősnémnek akarom, ki maga nem jöhetett, minthogy ide messze lakik. — Elpirult, midőn e nyilatkozatot tette, minthogy ügyetlenség volt tőle nőről beszélni másik jelenlétében, kit tisztelni akar. — másrésről pedig nem is szólt igazat.

Midőn a nő azt mondta, hogy a harisnyakészítéshez a láb mértékét is kell tudni, vakmerőn azt válaszolta, hogy lába épen oly nagy mint a nőé, kitől megbízása van. A nő szemmeredve tekintgeté a szobrász lábát és vállát vonitá, elővette mégis a mértéket, és megmérte az ifju lábát. Magától értetik, hogy midőn a nő lehajolt és tekintetével lefelé volt elfoglalva, az ifju nem vette le szemeit a lányról, míg e műtét tartott, mit lehető hosszúra törekedett nyújtani. De a leány nem tekintett máshová mint munkájára, lehet, hogy nem tudta, mily tekintetet vet rá a szobrász, vagy igen is jól tudta. Ezután az ár lőn meghatározva; a szobrász igen elbámult a mérsékelt áron: erősen vitatá, hogy a nő, ki neki a megbízást adta, pár harisnyát soha sem fizetett alább három forintnál. S daczára a nő ellenszegülésének hat párért 18 forintot tett az asztalra. Ezzel meghajtá magát és távozni akart, midőn a nő örömeiben, hogy elég udvarias legyen, a leányhoz fordul és mondja:

— Üdvözlöd legalább te is a fiatal urat. A leány fölegyenesedék és üdvözlé az ifjut, a nélkül, hogy fölémelte volna rá tekintetét. Még nem tette be egészen az ajtót, midőn az anya megjegyzését hallotta, czélzatosan vagy önkénytelenül:

— Valóban a legszebb és legdelibb ifju, kit valaha életemben láttam.

Az ifju sikeres kísérlete fölötti örömben lakhelyére sietett. Lefekvéskor és gyorsan kioltá a gyertyát, hogy annál többet és könnyebben foglalkozhassék képzelme ohajtott tárgyával. Éje hosszú ábránd volt, bájos ének, szép tavaszünnepek. A remény angyala szép kék szemével tekintgetett rá és mosolygott neki az egész éjen át.

Midőn ifjunk másnap műhelyébe ment, agyagot vőn elő, s nem egészen két óra alatt elkészíté a leány mellképét, kinek gyöngédségét, tisztaságát és méla búját oly kifejeződusan adá vissza, hogy a mester a mellkép megláttára ugyanazon érzeményektől lőn áthatva mint tanítványa, midőn az eredeti alakot megpillantotta. Ez volt utolsó mesterműve és utolsó munkája D* műteremében. E naptól fogva, a mily munkás vala eddig, oly hanyag és renyhe lett ezután. Daczára mestere intéseinek, atyja fájdalomának, barátjai testvéries fölhevésének, legkisebb szorgalmat sem tanusított, úgyhogy mestere kénytelen volt őt elbocsátani.

A nyomor újra sátrat ütött az atyai tűzhelyen; tüzfű nem volt egész télen át és a családfő megbetege-

dett. Végre a kenyérhiány is beállt, mint egykor szomszédainál, s senki sem gondol elhagyatottságukra, ha csak a hála és könyör angyala a lányka alakjában hideg éjen csendesesen az ajtót föl nem nyitja és testvéreinek a szegénységben fillérét áldozatul nem hozza.

A tartozás lerovatott, ha mégis lerovásnak mondhatni azt, midőn a vett jó nagyobb mérvben viszonztatik. A leány szolgálata nagyobb érdem volt; mert az ifjunak volt lángelméje, egészsége, ereje. A leányka pedig gyöngésége- és erélyén kívül mivel sem bírt. Az öregebbik nő megbetegült, Márta két lény föntartásáért dolgozott.

Ifjunk, B* Iván gyávaasága végre őt arra kényteté, hogy négy életéről aggódjék. Ő ugyanis a szív és nem az ész sugallatát követve, kezét B*-nak adá s titokban összekelt vele. Márta a következő tavaszra fiat szült. Az anya arca örömtől sugárzott, az atyáé elsötétült. Az anya azt gondolá, hogy magzatja a nélkülözés közepette kincse és vigasza leend. Márta ernyedetlenebbul fáradozott. B* egyre renyhébb lett. A helyett, hogy a teher alatt önkénytelenül meghajoljon, melyet minden új kötelem ró az emberre, mindent elkövetett hogy tőle megszabadulhasson. (Vége követk.)

A cholera elleni erkölcsi óvszer.

Az élethez való ragaszkodási ösztön maga az Isten keze által minden élő teremtménybe oltatott be annyira, hogy nem oly könnyen írtható ki az belőle. — Innét van, hogy az emberek minden időben azon törték fejüket, minő szert lehetne kitalálni a hosszú életkor eléréséhez. A vágy, a mennyire csak lehet, messzebbre kerülni ki a sirt, nem ritkán különféle esztelenségekre vezeté már a halandókat, s a mellett megfélekedezének a természet egyszerű törvényét követni, mely a hosszú életnek legjobb szere, s mely azt parancsolja: hogy mindenben mértékletesek legyünk s óvakodjunk minden túlságok- és kicsapongásoktól.

Hasztalan fáradozás más eszközök által s más uton életét meghosszabítani akarni, mint a természet törvényeinek lehető megtartása által. Azért a ki hosszú életet kíván, első gondja legyen vidor öregséget készíteni maga számára. E nélkül a hosszú élet nem lesz egyéb, mint hosszú fájdalom, teher, bágyadság és kín reá nézve.

Boldog ember, ki valódi bölcseségre tesz szert. A hosszú élet jobbát a bölcsesség karolja, balját meg a jóllét és tisztélet környezi. Az ő utai kellemesek s minden ösvényén békével találkozik. — Ily bölcsesség nem mindemapi étetőkosság. Ez a lélek gyümölese — ama vallásos érzület, mely a haláltól való félelmet könnyen legyőzheti, valamint a hosszú élet kívánságán tulteszi magát. S csak ebben alapszik az élet mestersége.

A legfőbb gondot tehát arra kell fordítanunk, hogy a mértékletesség által tartós egészségnek örvendhessünk. A ki csak valaha hosszú és kellemes aggkort ért, azt korábbi éveiben tartott mértékletes életének köszöné, — igen: ebben rejlik csak a hosszú élet s testi jóllét titka.

Oly életmódot kövessünk tehát, mely által szüntelen vidor kedélyben lehessünk, a mennyire a vidorság a test állapotára is elhat. — Nem mindig érezzük ugyan azonnal némely élvezetek- s foglalkozások után az erőtlenedést. A rosz többnyire csak

távórol követi a tettet, s midőn megérkezett, jobbára elfeledtük már az okot. Ezen utó-roszat is csak úgy kerülhetjük ki, ha egyszerűen a természet szükségéhez mért módon, azaz mértékletesen élünk mindig.

Szoktassuk magunkat azért, a rendes egyszerű életmódhoz, ez segít leginkább az egészség föntartásához s hosszú élethez. A torkosság, evés- s ivásbani mértékletlenség bizonyos eszköze az életmegrövidítésnek. — Nem csak az étel és ital szükséges a testi erő föntartásához, hanem az erőgyakorlat s megfeszítés is. A fiatal és férfi korban a teljes munka által, gyakori mozgás s kifárasztással kell edzenünk, később az aggkorban több nyugalom által ápolnunk.

A test egészségéhez, a lélek egészségének is kell hozzá járulni, t. i. nyugodt vidám kedélynek, melyet az állapotunkkal való megelégedés szokott szülni.

Szükséges figyelniük minmagunkra is. Vannak finom mérgek, melyeket sem ételek sem a lég által nem veszünk magunkba, s melyek mégis észrevétlenül s idő előtt fosztják meg testünket életerőitől. Ezen mérgeket kerülni legfontosabb feladata minden élőnek. Ezekhez tartoznak az igen élénk érzelmek s kívánságok, a szenvedélyek minden nemei, melyek a kedélyt végkép hatalmukban fogva tartják, s melyek ki nem elégitése nyugtalanságot okoz. Azért azt mondom, hogy csak a nyugodt s vidám szív teszi kellemetessé az életet, a megzavart borult kedély pedig tikkasztja a esontokat.

Igyekezéssel tehát minden körülmények közt megtartani a lélek nyugodtságot, melyet sem szerenese, sem szerencsétlenség megzavarni képes ne legyen. Semmihez se ragaszkodjál nagy hévvel, és semmitől se félj túlságosan; úgy is be fogod később látni, hogy igen nagyra vetted a dolgot, mely vagy megörvendeztetett vagy megszorított. — Hogy e czélt elérhessük, szükséges — de meg is érdemli — miszerint semmi akadály- és nehézségtől meg ne rettenünk. Kell hogy az őnmegtagadást idejekorán gyakorolni kezdjük s benne kitartók

legyünk. Házi körünkben, mindennapi foglalatosságaink közt a legtöbb alkalom kínálkozik erre, itt legkönnyebb lesz annak gyakorlásához kezdenünk. Gondoljuk meg minden alkalommal, mely a bosszúságra s haragra ingerelhetne, vajjon érdemes e, hogy e miatt egészségünket, vidám kedélyünket, ha csak egy pillanatra is föláldozzuk. Ily előkészület s megfontolás, más bajok és szerencsétlenségek nyugodt elviselésére is fog vezetni, s ez lesz a lélek győzelme a földi sötétség hatalma fölött, s ez lesz egyszermind a legjobb ut is a hosszú élethez. Ily kedélyhangulat mellett előre megbarátkozunk a jövővel s aggodalom nélkül fogunk eléje nézni, s mindennel, a mi környezend minket, meg fogunk elégedni. S e hangulat át fog szállni gyermekeidre is. Ellenben mennél több gyengeséget, nyugtalankodást s szeszélyességet vesznek észre azok rajtad, annival kevesebb tiszteletet fognak irántad szívökben érezni, s annival kevesebb gyöngédséget és kiméletességet fognak tőlök tapasztalni irányodban aggodorodban. Úgy szintén barátjaid, — szomszédaid — polgártársaid részéről is; kikre egykor sokkal nagyobb szükséged leszen, mint most. Itt is teljesül a sz. írás ama szava: „a mit vetettél, azt fogod aratni.“

Ha tehát hosszú életet és vidor öregséget kívánsz magadnak: ragaszkodjál erősen Jézus vallásához, isteni bölcsességéhez. Ez tanít meg téged, mikép kell testedre is vigyáznod, mely a Szentlélek temploma. Ez parancsolja, miszerint bizalmadat Istenbe vetve munkálkodjál, nehogy a röstség s tespedtség által elveszszél. Ez tanít arra, hogy mindenki iránt nyájas és szives légy, kiméletes és szelíd, mi által mindnyájok szívét magadhoz vonzandod, s tartós barátságot szeresz magadnak. Ez ajándékoz meg nyugodt és vidám kedélylyel, mert a hit által fölemeli lelkedet a föld minden nyomorai s viszontagságai fölé, vigasztalást s erőt önt szivedbe a szerencsétlenség közepett; óvakodni tanít a jó napokban, nehogy elbizakodjál a földi hiu s mulandó örömeiben s javakban. Szóval általa nyerjük el a tiszta szívet, ama léleknyugalmat s Isten békéjét, mely nélkül nincs tartós s valódi öröm e földön!

Gyurikovics Máttyás.

A szenvedés ABC-je.

A. — Az emberek mindnyájan szenvednek; legtöbbet mégis maguk szenvedéseik okai, mert nem igazi keresztények.

B. — Boldog az, ki többször megfontolja: mi volt ő, mi most, és mi leszen; mert így az élet terheit könnyebben eltűri.

C. — Csakugyan sok a keresztény névre, de kevés lényegre; mert sokan szenvednek ugyanis; de kevesen vannak, kik a mennyei Atya kezeibe ajánlanák lelküket, hogy így éltök végén Jézussal elmondhatnák: „Beteljesedett!“

D. — Dieső erény az alázatosság, mely a kereszt alatt örömet talál, és az örömmel a hervadhatlan vértann-korona biztos zálogát.

E. — Egykor és most! Két szó, és két kérlelhetlen bíró minden keresztényre nézve, ki e földön él, — az Isten kegyelmében bőségesen részesül, és azt mint tulajdonát gondatlanul elpazarolja.

F. — Félre a gyönyörökkel, melyeket a világ fiai annyira hajhásznak; mert a gyönyörök hasonlók azon növényhez, melynek virágait gyötrelmek, gyümölcsét pedig az örök igazság által fejünkre kimondott örök kárhozat képezi.

G. — Gyógyír sebeinkre a türelem. Türelemet és Isten akaratán való megnyugvást sem a gazdagok tágas termeiben, sem

a fejedelmek és világ nagyainak házaiban, hanem csak annak keresztje alatt tanulunk, ki így szól: „Tanuljatok éntőlem, mert szelid vagyok és alázatos szívű.“

H. — Hol van a valódi szívjóság és szeretet-könyűk, mint Mária édes anyai szivében, ki sirt és szeretett, szeretett és sirt?

I. — Itt e földön misem tartós; csak a lelkismeret-mardosás, és az elpazarolt idő fölötti bánat; — e két férget a halál sem semmisítheti meg, sőt inkább gyarapítja.

J. — Jézus szeretetét hirdetik szenvedései és fájdalmai, melyeket a keresztuton szenvedett; és pedig nem azért szenvedett, mintha kényszerítettet volna, vagy hogy ellenségei oly erősek voltak, vagy hogy a sátán ereje hatalmaskodott; hanem mivel az emberiséget szerette, és mivel szerette, azért akart szenvedni.

K. — Kereszt, nagy kereszt a betegség, de csak a világ szolgálainak; az Isten gyermekeire nézve pedig az isteni szeretetnek záloga, a bűnösök tisztító tüze, nagy, keresztény hősöknek kezdő iskolája.

L. — Leginkább szeretet és szerelem tetszik Istennek és a világ nagyainak. Mindkettő szeretetet és szerelmet követel. Az egyiket a másiktól csak a mi, hogy a n és mi ért választja el.

M. — Mária áldásos példája és hathatós esedezése által oly sok ifju lelket mentett meg, hogy méltán nevezetük Szűzek királynéjának.

N. — Nincs hathatósabb védelmezője az istenességnek, mint az alázatosság és egyszerűség, mert e két védelmező az erényhöst a kevélység és hiúság bűnébe való eséstől jobban megmenti, mint bármily ugynevezett erénytűkrök.

O. — Oh e földön bajlódás és szorgalom nélkül örömet ne keress. Ezek mintegy sava az életnek; és a világ embereinél ezek bizonyos változatosságot idéznek elő, mely az életuntség-től hathatósan védelmez.

P. — Pompa és hiúság minden jó lelket megsemmisítenek, minthogy a pompa és hiúság tulajdona a legszebb föltételeket elrontani, hogy azok mint a szép álom, nyom és eredmény nélkül elveszzenek.

Q. — Két forrása van csak az igazi örömnök. — A tiszta lelkismeret, és az Isten iránti lángoló szeretet. Ki magában az örömök e két forrását nem találja, annak örömei olyanok, mint az eladott rabszolganőnek arannyal himzett menyegző ruhája.

R. — Rözsát szakítani, és annak bajain andalogni mindenki szeret; de kevesen szeretik azt ültetni és ápolni. Így van a dolog az élethosszáig tartó ártatlansággal is. Mindnyájan szeretnének annak birtokában lenni, de kevesen szeretik azt ápolni és védelmezni.

S. — Sokszor kell győzni az embernek, hogy egyszer diadalmaskodhassék. Győzelem nélkül a harc mit sem ér, és lelki harc nélkül lelkiélet nem is képzelhető.

T. — Több köny foly el a világon, mint szükséges lenne. A fölsőleges könyűk egy nemét teszik az isteni gondviselés, és az Isten atyai szeretete igazságtalan vádolásának.

U. — Úgy nézd a világ háladatlanlanságát, mint az Isten kegyelmét; mert a világ háladatlanlansága megszenteli a szívet, és tisztogatja az ürügyöt, mely tevékenységünk rugója; — minthogy a világ háladatlanlanságából áradó isteni kegyelem így szól: „Tégy jót, de ne a világért, mert az téged sem nem bír, sem nem akar megjutalmazni.“

V. — Vannak sokan, kik atyáknak hívatnak, azonban kevesen találtnak, kik e tiszteletre méltó nevet valóban megérdemlenék; mert e név csak azokat illeti, kik a mennyei Atya szellemében nevelik és ápolják gyermekeiket, hogy ezek azon

egy mennyei Anyát szeressék, és neki hiven engedelmeskedjenek.

X. — Xaveri sz. Ferenc beszédei és tettei elégségesek arra, hogy az igaz utra törekvő lelket ezélhoz vezessék.

Z. — Zugolódás nélkül változtasd meg élted folyását, ha észre vetted, hogy a széles uton tántorogsz; és keresd a keskeny utat, mely egyedüli ut az üdvösségre.

Házy István.

Egyveleg.

7) (Sem angyal, sem ördög, hát ki?) 1300-ik esztendőben a szűz Anya szeplőnélküli fogantatása felől nagy vilongások támadván, Franciaország fővárosában, Párisban igen nagy vitaközlés rendeltetett el. Jelen voltak a szentséges római pápa követjei és számtalan hittudós. A szent Atya nyilvános akarata folytán az Isten Anyjának eredendő ártatlanságát védelmezők között különösen egy mély elméjű francziskánus barátnak is meg kellett jelenie. Végre elérkezik a kitűzött határnap, siet a francziskánus az összesereglett bölcsek gyűlhelyére, a hol öt 200 tudományosan koholt ellenokokkal várták a Boldogasszony tisztá fogantatásának ellenei. Siet a jámbor szerzetes atya, de minek előtte az udvar kerítésébe bement volna, látván a kapu fölött márványból faragott igen szép szobrát Boldogasszonyunknak, az előtt szokott ájtatossága szerint térdre borult s buzgó fohászok közt kéri a kegyelem és bölcsesség anyja segélyét, imígy imádkozván: „Tégy méltóvá engem, szent Szűz! a te dícséretedre. Adj erőt a te ellenségeid ellen.“ Csudálatos dolog! alig hogy kiejtette a szavakat az ájtatos szerzetes atya, a kőből faragott és mozdulhatatlan Boldogasszony képe, mindezek láttára kegyesen meghajtá magát és meghajolva maradt. Biztos előjele vala ez a következő győzelemnek. Az ájtatos szer-

zetes atya erőt és bátorságot nyervén, biztosan behatolt a bölcsek seregébe, és ott a római követek előtt, mint hajdan Sámson Dalila köteleit szerencsésen elszaggatta s megfajtette az ellenkezők tudósan készített 200 okoskodásait, és ellenvetéseit; és viszont ugyanannyi mély bölcseségű védvekkkel fényesen kimutatta az Isten sz. Anyja szeplőtelen fogantatásának igazságát. Ekkor egy a legtudósabb ellenkezők közül, teljesen legyőzve, álmétkodva mondá a szerzetes atyának: „Te bizonyosan egy vagy a három közül: vagy angyal a mennyből, vagy ördög a pokolból, vagy a Dunából származó Seótus.“ Nem volt ugyan angyal, csak lelkére, annál kevésbé ördög, hanem Dunaközség ékessége, sz. Ferenc fiainak gyönyörűsége: Skót János az alázatos francziskánus barát, a ker. kath. Anyaszentegyház mély eszű doctora.

Jól mondja az istenfélő Arvisenet Kolozs: „Az igazi papot megölni lehet, de legyőzni soha.“

8) (Mi a részeg ember?) Utálatos bűn a részegség. Sz. Pál apostol fönnen hirdeti, hogy a részegek kizárvák Isten országából. Sz. Leo pápa ezt mondja: „A mindennapi tapasztalás bizonyítja, hogy a tulságos ivás az elmeit elbutítja és a fölleges étel a szív érzését eltompítja.“ Mi is a részeg ember? Megvallom arczpirulva irtam ki e szót: ember, mert az olyan, minden, csak nem ember. A „Népbarát“ 1864-ki évi folyamának 7-ik számában ezt olvastam: „A nagy hideg veszélyes volt az idén (t. i. az 1864-ik évben) a részeg emberekre, mert aránylag sokkal több részeg ember fagyott meg, mint a mult években. Milyen furesa, hogy a részeg embernek a lába nem engedelmeskedik, mintha azt mondanák a lábak, hogy ők ilyen disznót nem akarnak hazáig czipelni.“ Boesánat! ezt nem a pap mondja, hanem egy igen vig kedvű világi férfiú!

Pápai.

Mi ujság?

(A Szent-István-Társulatszept. 6-kán tartott választmányi ülése.) Ngos Somogyi Károly társulati alelnök ur előadta, hogy a házvétel ügyében kinevezett bizottmány a központi választmány által nyert megbízatásában eljár ugyan, azonban a ház, melynek megvételére utasítva volt, anynyi pör tárgya, hogy jönnek látta iránta sem alkuba, sem árverezésbe nem boesátkozni. Minthogy azonban azóta más oldalokról tettek ajánlatok, a választmány az említett bizottmányt továbbra is megerősítette, és kellő felhatalmazással ellátta.

A juliusi gyűlésben elhatározatott, hogy a magyar kath. papság szólíttassék fel, hogy a társ. könyvtárban a Migne-féle patrologia és encyclopoedia kiegészítésére intentiókat vállalni sziveskedjék. Ezen hírlapilag közzétett felszólításnak eddig is azon örvendetes eredménye volt, hogy eddig 495 intentióra vállalkozott több egyházi férfiú. További ajánlatok a legnagyobb hálával fogadtatnak.

Nm. Girk György pécsi püspök ő exeja egy levele kapesán határozatba ment, hogy a kátékban ezután csak a választmány tudtával és beleegyezésével fognak javítások, illetőleg változtatások tétethetni.

Az igazgató jelentéséből kitűnt, hogy a társulat 1865. oet. 1-től 1866. aug. végeig intézeteknek, kórházaknak stb. 2101 könyvet, és 500 szentképet ajándékozott el.

Örömmel értesült a társulat, hogy Cantú VII. (elmaradt) könyve megjelent és részben a tagoknak szét is küldött már.

Bemutattott azonfölül Martin Konrád religiói tankönyvének II. kötete, mely a legujabb eredeti kiadáshoz idomittatva hagyta el a sajtót. Ugyanez alkalommal bemutattott a már 3 hét előtt szétküldött társulati 1867-ki naptár is.

(Halálozás.) Jedlik Ányos, Ruzsicska Nep. János, Rómer Floris és Füssy Tamás maguk és a pannonhegyi főapátságához tartozó sz. Benedek rendi társaik nevében szomorodott szívvél jelentik szeretett rendtársuknak, nagytisztelű és tudós Czuczor István Gergely, sz. Benedek-rendű áldozárnak, a m. tudományos Akademia rendes tagjának, rövid szenvedés és a haldoklók szentségeinek ájtatos fölvétele után, keleti hány-székelés következtében f. é. Sz. Mihály hava 9-én reggeli 9 óraker szerény és munkás életének 66-ki, szerzetes fogadásának 44-ik, áldozárságának 42-ik és tanári irodalmi áldásos s ernyedetlen működésének 40-ik évében történt gyászos kimultát. Hideg tetemei folyó hó 10-én, délután 3½ óraker a Kerepesi-ut melletti közsirkertben takarítottak el. Az engesztelő Szent-Mise áldozat pedig Sz. Mihály hava 11-én, 10 óraker a belvárosi plébánia templomban mutatott be a Mindenhatónak. Az örök világosság fényeskedjék neki!

(A bécsi nunciús ő exeja a sebesülteknél.) Falcinelli érsek, bécsi nunciús ő exeja f. hó 5. szerencsétette magas látogatásával a Rennwegenen levő Schwarzenberg-palotában elhelyezett sebesülteket. Ő nmga, mint IX. Pius méltó képviselője azon gyengédséggel, mely neki oly nagy mértékben tulajdona, ágyról-ágyra nézte meg a sebesülteket, Wotka tol-

mácsolása mellett mindegyikhez vigasztaló szavakat intézett, s ő Szentségének fényképeit s az ausztriai házért való imákat osztatott ki köztök. Megható jelenet fejlődött ki; számosan a betegek közül megragadták ő exca mindkét kezét, azokat könyeikkel áztatták; mindnyájan áldását kérték, melyet a szintén meghatótt főpap szíve teljéből rájuk is adott. Végre ő exca még meglátogatott néhány beteget, kiknek sebei pokolvarrá mentek át. Távozása előtt a boroméi sz. Károlyról nevezett s Prágából jött nénékék mutatták be magukat nála, kik e kórházban mind az alapító, mind a szegény betegek legnagyobb megelégedésére végzik a szolgálatot; főnöknőjük által ezek is kértek apostoli áldást, melyet ő exca szeretetteljesen rájuk adott. E magas látogatás soha ki nem törölhető benyomást tett; a reája való emlékezés megédesíti, enyhíti a szenvedők fájdalmát. (I. T.)

(Felvilágosítás Cantu világtörténelme tárgyában.) A „kötet“ és „könyv“ némely félreértésekre szolgáltatván alkalmat, felvilágosításul a következőket jegyezzük meg:

Minden könyv külön füzetet képez; azonban némely kötet két füzetből s ugyanannyi könyvből áll. Például a IV. könyv egymaga képezi a 3-ik kötetet; a VI. könyv és pótfüzet képezi a 4-k kötetet; a VIII. s IX. könyv együttvéve képezi a 7-ik kötetet.

A könyvnek száma a borítékra, — a kötetek száma a belső czimlapra van jegyezve. *)

A munka bekötetésénél mindig a kötet számát kell szem előtt tartani.

Oly köteteknél, melyek két könyvből állanak, az első könyv belső czimlapja is ideiglenes levén, kérjük a könyvkötőt azon figyelmeztetés megolvasására utasítani, mely a boríték hátulsó lapján foglaltatik.

Az első kötetet képezi a két füzetben megjelent I. II. könyv.

A második kötetet a III. könyv és egy pótfüzet.

A harmadik kötetet a IV. könyv maga.

A negyedik kötetet az V. könyv és egy pótfüzet.

A hatodik kötetet a most megjelent VII. könyv.

A hetedik kötetet a VIII. s IX. könyv.

A nyolczadik kötetet a tavaly megjelent és szétküldött X. könyv és a most sajtó alatt levő s nem sokára megjelent XI. könyv.

A nyolczadik kötettel lejár a negyedik évfolyamra való előfizetés.

(Vaiszka, Bács megyében sept. 5.) Vallástalan korunkban, midőn már jóformán minden másra inkább telik, mint az Isten házának díszítésére, nem lehet nem örömmel közölni azok jó tetteit, kik buzgó keblök sugalmát követve, ezen minden tekintetben nyomasztó időszakban is, nem sajnálják krajczárjaikat az Isten dicsőségére fordítani. Ilyen a szerénységéről ismert vaiszkai s bogyanai Gromonn-család Vaiszkának-kegyura, mely az 1842. évben épült, s azóta sok rombolást szenvedett esinos templomot kívül-belül tökéletesen kijavíttatni, esinosabbá tenni kegyeskedett. Isten! kitől a nemeslelkű család soha sem sajnálta jutékonyágát, térítse meg azt százszerosan.

Az egészen megújított templom m. h. 19-én itt még nem látott ünnepélynek volt tanuja, ugyanis a környékből összesereglett ezerek lelki örömeire t. Penez János pécsi egyházmegyei ujmisés az nap mutatta be Istennek első zsenge áldozatát. A vezetői tisztet f. t. Balogh György alesperes s bácsi plebános teljesíté, ki egyszermind az elénekelt evangelium

*) A X. könyv czimlapjáról tévedésből kimaradt, hogy az a VIII. kötetnek első fele.

után a szószékre lépven, megható szónoklatban hirdette a hallgatóságnak az ünnepély örömét.

(Erdély — Apnagyfalu.) Örömmünnepet ültünk Örangyalok napján, mert Erdély nagymélt. püspöke, Fogaras Mihály ur meglátogató új kath. híveit, s miután 56 tot közölköz a bérmálás szentségében részesített, s az építendő új templom helyét a maga tulajdon telkén kijelölte volt, ismét elsiete körülnköl; s a buzgó nép azon áhitatos imái kísérik lépteit, hogy Isten a kegyes főpásztort az emberiség boldogítására még sokáig éltesse.

(Beküldetett.) Történetekkel felvilágosított egyházi beszédek minden vasár- ünnepnap- és más alkalmakra. Németből szabadon fordítá Huszár Károly püspöki titoknok. Második évi folyam. Egészen új s az első évi folyamtól különböző. Székesfehérvárott 1863. Két kötet, 50 iv, 80 szentbeszéd. Bérmentett levél által megrendelhető a szerzőnél három forinton, és ezen összeg csak a munka átvételekor az utolsó postán fizetendő. Kevesebb jövedelmű lelkész, káplány, szerzetes és papnövendék urak paptársi szeretetből két forinton megszerezhetik. Bolti ára négy forint.

(Elvesztett tudományos jegyzetek.) T. Szerkesztő ur! Engem vizsgálatim közt azon csapás ért, hogy 20. számú Notes 1866-al jelzett jegyzőkönyvecském, midőn az apatini római sáncokat kutattam, a Sz. Iván felé vezető uton aug. 27-én elvesztett. Minden fáradozóm és jutalmak kifizése nem volt képes, a másoknak ugyis egészen haszontalan könyvecske birtokába visszahelyezni; miért is a nyilvánosság organumaihoz bátorkodom folyamodni, remélvén, hogy ezen rövid tudósításnak becses lapjában helyet enged. Vagyok a legőszintébb tisztelettel aláztos szolgálja

Ujvidék, 1866. sept. 3-án.

Rómer Flóris.

(Pesti lakása a régi német színház-épület.)

(Nyilatkozat.) Szíves gyűjtőim és aláíróim megnyugtatására tudatom, hogy „Gyászbucsuhangok“ czimű versgyűjteményem Kertész József ur jónevű pesti könyvnyomdájában már sajtó alatt van. Az eddigi késedelem oka rajtam kívül eső körülményekben keresendő. Ugyanis a munka kiállításához szükséges hangjegyek — a háboru okozta zavarok miatt, — külföldről nem érkezhettek meg, s azok nélkül a szedéshez nem lehetett hozzá fogni; most már ez akadály el levén hártva: a mű legkésőbb ez évi decemberhó 15-ig a legdíszesebb kiállítással okvetlen meg fog jelenni.

Chilko Sándor.

Szeged-belvárosi kántor.

Adakozások.

A Szent-László-Társulat részére.

	frt	kr.
Kalocsai érseki megyéből	161	38
Pécsi püspöki	24	—
Klivényi Jakab kanonok hagyatéka Pécsről	50	—
Rozsnyói püspöki megyéből	60	24
Sopronyi kath. főgymnasium ifjusága	56	—
Pécsi növendékpapság	26	—
Bécsi Pázmány-intézet növendékei	43	50
Dulovits János Pesten	1	—
Palásthy Pál egyetemi tanár által egy ismeretlen	50	—
Perlaky Károly Pesten	1	—
Péterfillérképen	1	—

Kiadja a **Szent-István-Társulat** (borz-utca 3. sz.) — Felelős szerkesztő: **Füssy Tamás.**

Nyomatott Pesten, 1866. Emich Gusztáv magyar akadémiai nyomdászánál (Barátok tere (7. sz.))